

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Facilis Et Succincta S.S. Canonum Doctrina

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1690

Titvlvs XII. De Homicidio voluntario, vel causali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61641)

TITVLVS XI.

DE INFANTIBUS ET LANGUIDIS EXPOSITIS.

§. I.

Qua sit pena parentum, qui filios exponunt ab alijs nutriendos, vel languidos, sive infirmos ab alijs curandos.

Qui infra 7. ætatis annum infantem languidum, & infirmum exponit, contra pietatis officium, hoc ipso infans

calis à patria potestate liberatur, & libertus sit, sit ingenuus, aut si servus sit, in libertatem vindicatur, & parentes insuper, quibus scientibus infans talis expositus est, si eos alere possint, obligantur ad alimenta restituenda, pro diversitate conditionis illius, vel loci, vel hominis, à quo alitur.

TITVLVS XII.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, VEL CASUALI.

SECTIO I.

De homicidio in genere, & in specie de homicidio voluntario injusto.

§. I.

Quid sit homicidium in communi, & quomodo dividatur?

Homicidium, propriè loquendo, est occiso hominis ab homine facta, si enim à fera homo occidatur, propriè non dicitur secundùm iura homicidium,

sed pauperies, juxta Tit. Infr. & ff. si quadrupes pauperiem &c. & quidem corporale homicidium, de quo hinc est quæstio, aliud est voluntarium, aliud involuntarium, seu casuale. Voluntarium subdividitur in illicitum, sive injustum & in licitum, sive justum. Illicitum sive injustum aliud est directè voluntarium, quod est per se intentum, & fit animo deliberato occidendi hominem, aliud est indirectè voluntarium in causa scil. per se intenta, ex qua moraliter certò homicidium est secuturum. Licitum verò homicidium est aliud necessarium ac defensivum, cum quis se contra

Contra injustum in vasorem cum occasione illius legitime defendit, aliud verò est punitivum, quod publica auctoritate Magistratus fit, ad punienda delicta. Casuale denique homicidium dicitur, quod casu præter intentionem committentis, aut causam dantis contingit, & quidem si nullo modo sit voluntarium, ob nullam periculi fortassis prævisionem, & post sufficientem cautionem ad omne periculum avertendum adhibitam evenit, merè casuale dicitur, si tamen periculum prævisum est, cui non sufficienter cavebatur, casuale quidem dicitur, per accidens tamen, & indirectè volitum.

§. II.

Quæ requirantur ad homicidium injustum directè voluntarium, et quæ penam incurrendam, & quæ pena jure sint decreta in homicidas.

Requiritur primò ut sit commissum per directam, ac expressam, & spontaneam voluntatem occidendi, vel in se, vel in sua causa, intendendo mortem alterius. Requiritur secundò ut mors actu & re ipsa sequatur, si enim mors non sequatur, sed per miraculum fortasse aliquid impediatur, pena ordinaria homicidij non incurritur, cum pena à jure decreta perfectum, & consummatum actum requirat, ut incuratur, nisi aliud in ipso jure expressum sit.

Sunt autem penæ in tales homicidas de jure canonico (quod enim statuat jus civile, Civilistæ se docebunt) statuta: excommunicatio (quæ mortis nomine in jure canonico venit, quia mortem

animæ affert) irregularitas, & si Clericus sit, qui homicidium dicto modo commisit, deponendus est ob ordinem & officio, & post depositionem in actum Monasterium (juxta antiquos ritus) detrudendus est, ad agendam penitentiam, vel ut volunt aliqui juxta hodiernam consuetudinem, ad triemes mittendus in perpetuum, vel ad tempus, pro diversitate homicidij, & penitus est omnibus beneficiis Ecclesiasticis, si quæ habeat, neque potest etiam post peractam penitentiam in ecclesiis susceptis ministrare, &c. attendendo tamen in his, ac alijs penis, alias etiam circumstantias, quæ mitiorem nonnunquam cum hoc, quàm cum alio, procedendi modum requirunt.

§. III.

Quisnam tum in genere tum in specie propter homicidium voluntarium & injustè commissum irregularitatem incurrat aut alias penas, in jure laicis contra homicidas.

In genere dici potest, quod illi irregularitatem hanc incurrant, qui seipso taliter injustè occidunt, alioquin hi vel maxime sint homicidæ, vel qui causam mortis alteri præbent cum intentione occidendi, cum damnum dedisse merito censetur, qui causam efficacem damni dedit cum intentione provocandi. In specie verò irregularitatem hanc incurrit, primò qui factis jam animati abortum procurat, sicut in h. r. quia qui factum animatum occidit, utique homicida est. Secundò qui lethaliter alium percussit, etiam si hic ab alio

alijs postmodum fuerit omnino interfectus, modò sufficientem etiam causam mortis dederit, cum intentione prava eum occidendi, ita ut abstinere etiam debeat, tanquam irregularis, ab officio sacerdotali, etiamsi dubitet, an ex suo ictu, vel potius posterioris, mortuus fuerit vulneratus. Tertio qui cum intendat ex proposito occidere Titium, ex casu tamen occidit Caium, quamvis enim casuale sit hoc homicidium respectu personæ occisæ, voluit tamen occidens occidere hominem.

§. IV.

An mandans aliquem occidi fiat irregularis, aliisque penas homicidij incurrat.

Mandans occidi aliquem, etiamsi expressum mandatum non sit de occisione, sed tacitum tantum, sit irregularis, si mors ex tali mandato sequatur, & ordinariâ homicidij pœnâ puniri potest; quamvis enim causa physica mortis alterius hic non sit, est tamen causa moralis & quidem principalis: quin imò si mandatarius fines mandati excedat, occidendo v. g. eum, aut mutilando, quem alter verberari tantum mandavit, cum expressa intentione ne occidatur v. g. incurrit tamen mandans irregularitatem, si mors alterius vulnerati v. g. sequatur, & injusta fuerit vulneratio, quam mandavit. *c. l. qui 3. h. t. in 6.* cum mandando in culpa fuerit, & debuerit cogitare, hoc evenire posse, ut ait Pontifex *in cit. cap.* quam etiam incurrit mandans, si præter ipsius intentionem mandatarius occidatur, cum

Phirrig. Compend.

hoc præter intentionem mandantis esse quidem possit, non tamen præter prævisionem, tam periculoso casui exponendo mandatarius. Et quamvis si mors vel simpliciter non sequatur, vel non sequatur ex mandato hoc, vel revocatum fuerit mandatum tale, & hujus revocationis notitia ad mandatarium pervenerit, non incurrat ex homicidio irregularitas, cum rigor pœnarum hanc extensionem non permitrat, possunt tamen mandantes, præsertim si per Assassinos infideles homicidia committi mandant, de alijs pœnis à jure Canonico statutis sibi subinde timere juxta *c. Pro humani 1. h. t. in 6.*

§. V.

An sicut mandans, ita etiam consentiens in homicidium injustum, vel illud approbans, seu ratum habens, incurrat irregularitatem, & alias penas homicidij?

Consentiens in eadem alterius, aut ratam eam habens, postquam commissa illa fuit, sine ulla tamen cooperatione, & quæ nullo modo fit ex nomine consentientis, irregularitatem, aut alias pœnas homicidarum non incurrit, cum talis nullo modo sit causa influens in homicidium, qualis tamen esset (& consequenter irregularitatem, ac alias pœnas homicidarum incurreret) si consentiret in homicidium, ut ab alio quidem fieret, fieret tamen suo nomine, quo in casu causa moralis abique ulteriore mandato haberetur; & quamvis in casibus quibusdam ratio habitio mandato æquiparetur, in ordine tamen ad pœnam incurrit.

Ccc cc

curren.

custendam, causæ physicae, aut morali
impositam, non potest æquiparatio lo-
cum habere, cùm tanhabitus talis nul-
lo modo in delictum commissum in-
fluat.

§. VI.

*An consulens homicidium injustum
incurrat irregularitatem?*

SI homicidium committatur ex vi dati
consilij, in casu scilicet, quo qui con-
siliū alterius audijt, non fuisset alte-
rum occisurus, vel certe non eā celeri-
tate, aut crudelitate, &c. nisi consiliū
tale datum fuisset, irregularis fit, casu
quo mors alterius subsequatur, uti sumi-
tur ex can. perniciosè 23. dist. 1. de peni-
tent. & can. Si quis 8. dist. 50. ac c. Sicut
dignum 6. §. Qui verum. & §. final. h. t.
quia talis est causa influens in tale homi-
cidium. Quòd si tamen consiliū, quod
dedit consulens, revocet ante ejus exe-
cutionem, non ideo statim liber est ab
irregularitate, si mors illius, contra
quem consiliū datum fuit, sequatur,
cùm influere possit etiam consiliū re-
vocatū, & intellectus semel imbutus
aliquā opinione, non faciliè ab illa dimo-
veatur, sed insuper debet consulens ad
evadendam irregularitatem conari ad
dissuadendum homicidium, ad quod
prius consilio suo juvit.

§. VII.

*An qui cooperatur ad homicidium
prestando opem, aut auxilium, sit
irregularis?*

SI auxilium, vel opem ferens sit
causa propinqua homicidij commissi,

vel directè ad illud cooperando, perve-
niendo, & infligendo vulnere v. g.
vel indirectè, detinendo v. g. eum,
qui occiditur, ne fugiat, vel comitatus
occisorem, & suā presentia animan-
do, &c. irregularitatem incurrit, ut
ad mortem alterius verissimè, physica
moraliter cooperetur, uti colligitur
c. Sicut dignum 6. h. t. Si verò plura
occidendum aliquem concurrat, &
dicto modo opem ferendo cooperetur,
omnes sunt irregulares, sive ex con-
dicto & proposito aggressus aliquem
ad eum occidendum, sive subito, ut
v. g. occasione in unum aliquem in-
reixerint plures, sive scienter eum vulne-
raverit aliquis, sive ignoranter, sive vul-
nus lethale inflixerit, sive non lethale, &c.
quia omnes sunt velut una causa moralis
occisionis talis.

§. VIII.

*An non impediens homicidium,
cùm possit ac debeat, sit irregu-
laris?*

SI non impediens præcisè tenetur
charitate illud impedire, non ideo ir-
regularis in foro conscientie, cum non
impediat ex odio interno, sed delecto
moris proximi, cùm in tali caso sit
causa injusta homicidij, nisi contra pe-
ccatitiam peccans. Si verò ex iustitia tenetur
impedire homicidium, & possit illud
sine gravi suo incommodo impedire, non
tamen, & quidem voluntarie, impedit
irregularis est, si mora alterius sequatur,
cùm sit causa moralis injusti, respectu
ipsius, homicidij.

SECTIO II.

De homicidio casuali, &
de omnino involuntario.

§. I.

An ex homicidio casuali, quod ex
opore licito secutum est, contrahatur
irregularitas?

Casuale homicidium hic dicitur illud,
quod per se quidem & directe in se
voluntarium non est, indirecte tamen, & in sua
causa voluntarium fuit; casus enim, qui præ-
ter intentionem operantis contingunt, &
ab eo prævisi non sunt, imputantur ta-
men illi ad culpam, (saltem in foro ex-
terno) si ex opere illo per se, & necessa-
rio sequantur, vel saltem ut plurimum
evenire soleant. Potest autem duplici
modo contingere, ut homicidium ca-
suale ad culpam alicui imputetur, si dili-
gentia non adhibeatur sufficiens ad præ-
cavendum illud, & si quis operam det
rei illicitæ.

Si proinde rei licitæ operam quis de-
dit, & adhibuit sufficientem diligentiam
ad cavendum homicidium, per accidens
tamen, & præter intentionem, aut præ-
visionem huius, homicidium ex parte tali
sequatur, non contrahit ex eo irregulari-
tatem, quia in tali casu nec ob negli-
gentiam aliquam in præcavendo periculo,
nec quod operam dederit rei illicitæ, im-
putari potest ad culpam illi homicidium
tale, prout probatur ex c. 9. 13. 14. 15.
16. 22. 23. & 25. h. t. Quod si tamen
operam quidem dedit rei licitæ aliquis,

culpam tamen seu negligentiam in amo-
vendo periculo homicidij committat, eo
seculo, incurrit irregularitatem c. 7. &
8. h. t. quia homicidium illi imputatur,
qui periculum, ex quo facile homici-
dium, & sæpe sequitur, non præcavet.

§. II.

An in dubio commissi homicidii
quis censendus sit irregularis, vel
non?

IN dubio commissi homicidij, sive in
dubio facti, ubi certum jus est de irregu-
laritate statuta, dubium tamen est, utrum
hic, vel ille homicidium commiserit,
censendus est in utroque foro, talis du-
bitans irregularis, c. Ad audientiam. 12.
h. t. quia debitam diligentiam hic non
adhibuit ad præcavendum homicidium.
Si verò sit dubium juris, id est, si dubita-
tur, utrum pro hoc vel illo casu irregu-
laritas in jure statuta sit, in neutro foro
censeri quis debet irregularis, c. Is qui.
18. de sent. excom. in 6. cum irregulari-
tas non incurratur, nisi sit in jure statuta.
Et quamvis in alijs etiam irregularitatibus
præter irregularitatem homicidij, nec in
dubio facti, nec in dubio juris incurratur
irregularitas, cum in dubio delicti, fa-
vorabiliores rei partes semper sint ad ab-
solvendum, quam ad condemnandum,
& in materia odiosa ultra casus jure ex-
pressos non sit extensio facienda (& hinc
non debet inferri, quod etiam irregula-
ritas incurratur in dubio factæ mutila-
tionis) speciale tamen hoc à jure habet in
dubio facti homicidij irregularitas, ubi
tutior pars ad multa scandala & incon-
venientia cavenda, observanda videtur.

Ccc cc z

§. III.

§. III.

*Qualis culpa, siue negligentia
precedere debeat ad incurrendam irregu-
laritatem, qua oritur ex homicidio
casuali facto ab eo, qui operam
dedit rei licitæ?*

L Atam culpam juridicam, seu crassam negligentiam sufficere ad incurrendam irregularitatem, docent plerique omnes, cum in casu talis negligentiae, quam homines mediocriter prudentes adhibendam putant, satis voluntarium censetur homicidium; & quamvis putent aliqui ex *c. Continebatur. §. h. r.* de levi juridica culpa etiam probari posse, quod, si ea, in præcavendo homicidij periculo, intervenit, irregularitas incurratur, & velint etiam ob culpam juridicam levissimam, non quidem in omitendo, si tamen in committendo hæc admittatur, incurri ex homicidio casuali irregularitatem; alii tamen probabilius pro irregularitate ex culpa levissima incurra, nihil in jure reperiunt, & sunt etiam qui nec pro culpa juridica levi statutam irregularitatem putent, propter Glossam in *c. Quæsitum de pœnitent. V. Negligentibus*, si quis operam dedit rei de se licitæ, & velint ad incurrendam irregularitatem hanc in foro conscientie requiri veram culpam Theologicam gravem intervenire, cum tales pœnæ spirituales non incurrantur à privatis, nisi propter peccatum grave.

3(X)50

§. IV.

An, & in quibus casibus, qui dedit operam rei illicitæ sive prohibitæ, etiam ex ipsa sequitur homicidium, si diligenter, quamvis omnem diligentiam adhibuerit ad illud vitandam?

S Uur, qui putant, semper incurri irregularitatem ab eo, qui dedit operam rei illicitæ, & periculosa, si homicidium ex ea sequatur, ob varia juris capita, & sunt, qui putant, nunquam ab his incurri irregularitatem, si diligentiam debitam adhibuerint ad præcavendum homicidium, quamvis illud præter opinionem agentis sublequatur, quia non apparet, quomodo in tali caso voluntarium dici possit homicidium tale. Probabile tamen media sententia est, quæ pro & juris capita habet, & rationem modè allatam, scilicet incurri ab illis irregularitatem, qui operam dederunt rei licitæ ex se, & natura sua, cum propinquo periculo mortis conjunctæ, quamvis debitam ad hanc præcavendam diligentiam adhibuerint, si mors ex ea aditus legitur: non fore autem irregularitatem, qui actioni quidem prohibite operam dederunt, ex se tamen cum periculo propinquo mortis non conjunctæ, si diligentiam debitam ad hanc præcavendam adhibuerint, etiam si per accidens aliquando mors ex tali operatione sequatur, sicut enim in priore casu latius apparet, quomodo voluntarium sic dicitur saltem indirectè, homicidium, dicitur causam ponunt voluntariè, quæ ex se natura conjunctum habet mortis periculo.

culum, & propterea prohibita est; ita in posteriore casu non apparet, ex quo capite dici possit homicidium illis voluntarium, dum operam quidem rei illicitæ dant, non tamen ex natura sua trahentis secum mortem alterius, neque propter conjunctum propinquum periculum mortis prohibet. c. Tua nos. 19. h. 1.

§. V.

De homicidio omnino involuntario, & inculpabili.

DE hac quæstione in *Clement. Furiosus. h. 1.* statuitur, quod nullâ incurrat irregularitatem furiosus, si durante furore, etiam si suâ culpâ in hunc incidit, occiderit aliquem; infans (ante septennium scilicet expletum) aut dormiens, si occiderit aliquem, cum hi usum rationis non habeant, nisi in hoc postremo casu sciat dormiens, quod in somno soleat surgere, arma arripere, ac obvios percutere, neque tamen ad præcavendam hæc debitam diligentiam adhibuerit, & mors exinde alicujus sequatur, cum in tali casu homicidium hoc fuerit satis in causa illi voluntarium. De ebrio tamen dubitari potest, utrum occidens aliquem in ebrietate, irregularitatem incurrat, cum enim neque hic habeat tum temporis rationis usum, videtur eam non incurere, sicuti prius relati; probabilius proinde ob hanc rationem videtur, non incurere eum irregularitatem in foro Canonico ob factam hominis eadem, nisi prævidens ante ebrietatem periculum occidendi inimici v. g. in ebrietate, periculum tale debitâ diligentia non præcaverit, quia ut sic

homicidium tale huic satis voluntarium est, sicuti de dormiente paulò ante dictum.

SECTIO III.

De homicidio necessario, sive ob defensionem factò, & irregularitate ex eo contracta.

§. I.

An qui ob defensionem suæ propriæ personæ ac vitæ alium occidit, vel ob defensionem proprii honoris, & fama, fiat irregularis?

QUI occidit aliquem ob necessariam (ob quod etiam necessarium tale homicidium dicitur) corporis sui, seu vitæ defensionem, servato moderamine inculpatae tutelæ, non fit irregularis, fit tamen irregularis, si in modo defensionis notabiliter excedat, occidendo v. g. in vasorem, quem aliis modis facile repellere potuisset, *Clement. cit. si furiosus &c.* quia contra injustum invasorem vim vi repellere ob sui tutelam, jure naturæ concessum est, & quamvis videatur etiam in hoc casu injusti invasoris, vim vi repellendo, occisi, *Trident. Sess. 14. c. 7. de refor.* irregularitatem inducere, dum Episcopus dat dispensandi in tali casu facultatem, intelligi tamen debet Concilium juxta declarationem Cardinalium de eo casu, quo quis excedit moderamen inculpatae tutelæ, quod diligenter observandum est, ita ut etiam fugere teneatur, ad evitandam occisionem, cui fuga graviter dedecorosa non est.

Ccc cc 3

Quod

Quod si verò propter defensionem proprii honoris, & famæ occidatur alter, qui iniuste infamat, aut inhonorat, fit occidens irregularis, prout colligi videtur ex cit. *Clement.* eos tantùm ab incurrenda irregularitate, excipiente, qui mortem alteri vitare non possunt: cum ergo fama læsa, aut læsus honor aliis mediis reparari possiat, consequenter occisio infamantis, aut inhonorantis, magis ad vindictam videtur pertinere, quàm iustam & necessariam defensionem.

§. II.

An is qui ob defensionem bonorum temporalium, quæ possidet, occidit aliquem, fiat irregularis?

Fieri irregularem talem, multi docent, iuxta stylum Curie Romanæ, & ex multis Juris textibus probant: probabili tamen etiã est sententia contraria, negans eum fieri irregularem, qui pro defendendis rebus suis magni valoris alium occidit, tum quod bona talia temporalia ad vitæ sustentationem necessaria, quodammodo vitæ comparentur; si ergo licita est defensio ad vitam conservandam, etiã cum occisione iniusti inuasoris, servato tamen moderamine inculpate tutelæ, licitum etiam erit, ad res suas magni valoris defendendas, eodem moderamine servato, iniustum rerum suarum inuasorem occidere, tum quod in iure nulla sit pro tali occisione statuta irregularitas, tum quod ea, quæ ex iure afferuntur, vel tantùm à contrario sensu probare videantur, quod tamen, in materia pænali, præsertim in

materia irregularitatis, non licet, vel disiunctivè intelligenda sint, vel obstant excessum inculpate tutelæ.

§. III.

Quæ requirantur ad licitam defensionem cum moderamine inculpate tutelæ, & quomodo puniatur excessus in defendendo sine hoc moderamine?

UT observetur moderamen inculpate tutelæ, requiritur primo, ut qui sit iniuste invaluus, vel certe in convenienti sit in vadendus iniuste ut occidatur, aliàs non esset defensio, sed aggressio. Secundo requiritur, ut defensio non possit fieri cum minore letione proximi, & hinc si ad vim iniustam repellendam sufficeret valuerat alterum, aut mutilare, non licet tamen occidere. Tertio requiritur, ut factus sit defensio sine gravi culpa, ne videatur in aggressionem potius, quàm licitam defensionem. Quarto requiritur, ut alius modus honeste evadendi iniusti aggressoris manus, non lapsus, de quo judicabit prudentis viri arbitrium. Quod si tamen moderamen hoc inculpate tutelæ in sui vel rerum suarum magni valoris defensionem excederet, occidendo, cuius impostam vim alio modo repellere posset, curreret: hic occidendo irregularitatem significasti 18. h. e. Cum in tali casu culpam ipsi potius imputaretur tale homicidium, & consequenter etiã ad pænã irregularitatis.

SECTIO IV.

De Homicidio publicâ auctoritate à iudice & eius ministris, & irregularitate ex eo contracta.

§. I.

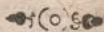
Virum omnes, qui iuste & licite cooperantur ad prolationem sententia sanguinis seu mortis, vel ad executionem illius, sint irregulares?

Quod ex iusta etiam, & licita homicidii occisione, per iustam sententiam iudicis facta, publica auctoritate, quamvis nullum crimen interveniat, sed actus sit iustitiae vindicativae, irregularitas, quam vocant ex defectu lenitatis, contrahatur, certum est, eod quod iudicet Ecclesia, non posse latis lenitatem, & mansuetudinem Christi, summi Sacerdotis, representare eum, qui tali etiam iuste occisioni ex officio cooperatur, ut adeo hæc irregularitas non tam sit pœna, ob culpam aliquam præcedentem, qualis nulla est in tali casu administratæ ex officio iustitiae vindicativæ, sed macula aliqua moralis, & inhabilitas ad ministerium altaris ob defectum mansuetudinis.

Incurrit autem hanc irregularitatem ex defectu lenitatis, imprimis Iudex, Summo Pontifice inferior, sive Clericus, sive Laicus ille sit, qui fert sententiam mortis, aut præcipit, talem determinatè morte puniri, modo effectus sequatur. can. 1. dist. 51. juncta glossa K. ad Sacerdo-

tium c. Ex litteris 10. de excessib. Prælat. Deinde Assesores, Consultores, Notarii, & omnes alij, qui cum Iudice concurrunt ad ferendam mortis sententiam, vel ad ejus executionem, non autem, qui delegat tantum jurisdictionem criminalem in genere, ad cognoscendas omnes causas criminales, vel etiam in specie ad cognoscendam hanc causam v. g. homicidij, &c. (quo modo Prælati Ecclesiastici delegare criminales has causas cognoscendas solent, qui per delegationes tales aliud non intendunt, quam iustam gubernationem, sive exercendam iustitiam) aut qui remotè valde ad talem iustam punitionem cooperatur; & hinc opifices, qui gladios carnifici conficiunt, aut funes, vel qui furcam fabricant, scalam, aut ligna attulerunt &c. ad suspendendum, vel comburendum, vel plectendum reum, non sunt, ex hoc capite, irregulares, cum nimis remotè, & non ex officio concurrant.

Inquisitores tamen hæreticæ pravitatis, alij Iudices Ecclesiastici, qui reos de crimine convictos, tradunt curiæ sæculari puniendos, non incurrunt irregularitatem, etiam si ultimo supplicio hi puniantur (cum nec ipsi sententiam mortis in eum pronuntiant, nec Iudici sæculari jurisdictionem ad hanc inferendam tradant) modò pro eis efficaciter intercedant, ut citra mortis periculum puniantur, ad ostendendam mansuetudinem, & iustitiam Ecclesiæ, quæ ira permittit iustitiam vindicativam, ut lenitatis convenientis non obliviscatur.

§. II.

§. II.

*An accusator criminis morte digni
contrahat irregularitatem ratione ho-
moris publicae auctoritate
facti*

Accusans aliquem de crimine, morte puniendo, si eum criminaliter accusat ad publicam vindictam, & non tantum civiliter ad privatum interesse, ac mors ex illius accusatione sequatur, irregularis fit, non obstante inuili protestatione, quod non petat, ut morte puniatur, (neque enim in accusantis talis potestate est, qua poena accusatus puniendus sit, sed vel à Jure statuta est, vel in arbitrio Judicis posita) cum sponte & liberè h. e. talis in iudicio criminaliter actio sententia Judicis, iustæ quidem, ad mortem tamen condemnari, cooperetur. Quod si tamen Clericus injuriam à Laico passus, coram Judice seculari, de crimine tali, laicum accuset, civiliter quidem, petendo damni illati recompensationem, Judex autem contra eum ad mortis usque sententiam procedat, non erit Clericus ob mortem accusati hujus irregularis, etiam si præviderit, à Judice mortis poenam infligendam, modò expressè & exterius protestetur in ipso iudicio, quod non velit agere criminaliter, neque petat vindictam criminis, sed civiliter tantum ad damni sui reparationem, *c. Posulasti 21. h. t. c. Prælati 2. eodem in 6.* (ne si omnino suos malefactores accusare non possint Clerici, nimia deus laicis licentia ad vexandos Clericos; & protestatio talis in iudicio civiliter intentato interposita satis caveat lenitati &

mansuetudini status clericali) unde etiam ipse Clericus ream laicum debere, Judici tradere, locum, ubi lateat, indicare &c. potest, ad damnum laici sui reparandum, & cum expressè, exterius protestatione, absque irregularitatis incurrendo periculo, cum enim accusatio in tali casu, & cum tali protestatione sit licita, erunt etiam alia media ad hunc finem necessaria, prout etiam colligitur ex *c. Tuas 19. §. ad ultimum h. t. & quamvis sit. c. 2. in 6. titulum de Clericis loquatur, quod non obstant irregularitas, si civiliter tantum ad sua damna reparanda accuset, etiam si Judex accusato mortem per sententiam iustam inferat, rectè tamen alij constitutionem hanc etiam ad laicos extendunt, qui civiliter tantum ad suam profectum accusant laicum, quem postmodum Judex mortis sententia punit, modò etiam illi dicto modo protestentur, quod ad vindictam languere nolit agere, sed civiliter tantum ad sua jura retinenda, vel damna reparanda, neque tamen talis protestatio parabit illum, & ab irregularitate securum faciet, qui de injuria vel damno, non sibi, sed alteri illato accusat aliquem, cum jura tantum eum vellet ad irregularitate excusatum, qui de sui malefactoribus &c. emendam sibi fieri, & prævideri vult. Cum enim defectio proprii juris sit maxime naturalis, consequenter facilius etiam à Jure conceditur. Sunt tamen plures etiam casus, in quibus protestatio necessaria non est. Primò scilicet quando necessaria est accusatio, vel denuntiatio ad impediendum v. g. reipublicæ damnum, quod*

aliter impediti non potest. Secundò si quis accuset aliquem de crimine levi, ex quo tamen occasionem sumit Judex propter alia crimina gravia, aliunde nota, occidere accusatum. Tertio si Judex ex propria malitia, & culpa excedat limites justitiæ punitivæ in occidendo reo, qui ad multam tantum pecuniariam fortasse condemnandus fuisset. Quarto si ob contumaciam condemnatus accusatus, quam prævidere non potuit accusator. Quintò denique si coram Inquisitionis tribunali, vel coram alio iudice Ecclesiastico accusatio instituat, cum enim hic ad sanguinis sententiam procedere non possit, frustranea esset protestatio.

§. III.

Quenam persona præter Judicem, & accusatorem fiant irregulares ratione homicidij talis publicæ auctoritate, & iuste commissi.

PRIMò dubitatur de testibus, utrum illi, si in causa sanguinis testentur, irregulares fiant? cui dubio *re. fieri* eos irregulares, si in causa criminali, criminaliter acta, contra accusatum, testimonium ferant, & mors exinde sequatur, sive Clerici, sive Laici illi fuerint, sive protestati fuerint, sive non, cum protestatio in tali casu, ubi quis ferendo testimonium movet Iudicem ad ferendam mortis sententiam, & consequenter moraliter in mortem condemnati influit, sit contraria facto, non autem sunt irregulares, si pro innocentia accusati, vel in causa civiliter intentata, testimonium ferant, etiam si ex alijs deinde motivis ad mortem con-

Compend. Pirking.

demnet accusatum Iudex, cum in tali casu non sint causa moralis movens Iudicem ad ferendam mortis sententiam.

Secundò dubitatur de Advocato, an si contra accusatum in causa sanguinis patrocinetur pro accusatore, irregularis fiat, si postmodum sententia mortis & mors accusati sequatur. *re. fieri* irregularem in tali casu, etiam si inutiliter protestatus fuerit, cum in tali casu valde efficaciter ad sententiam influat, prout sumitur etiam ex *cit. c. 2. h. t. in 6.* si tamen pro reo stet advocatus, & eum defendat, reus autem nihilominus condemnatur, immunis est ab irregularitate, ob contrarium fundamentum: sicut etiam non sit irregularis, si pro reo steterit, accusator tamen, eò quòd succumbat, pœnâ talionis puniatur, cum in tali casu non tam ad punitionem accusatoris, quàm ad innocentiam rei defendendam concurrerit.

Tertio dubitatur de illis, qui in loco supplicij assistunt executioni sententiæ capitalis, utrum incurrant hi irregularitatem. *re. si assistant tantum spectandi causa, nullam incurrunt irregularitatem; si verò assistant, ut sua præsentia auctoritatem præstent executioni supplicij, vel cooperentur, incurrunt irregularitatem, quia in illo casu nihil ad occisionem illam concurrunt, concurrunt autem in casu posteriori: putant tamen aliqui, Clericis c. pen. Ne Clerici vel Monachi &c. simpliciter prohibitum esse, non quidem graviter, sed cluso scandalo, sine rationabili causa assistere, & spectare cruentæ talis sententiæ executionem.*

Ddd dd

§. II.

§. IV.

*De homicidio contingente in bello,
& irregularitate ex eo proveniente.*

Qui in bello injusto pugnantibus cooperantur, qualescunque auxiliū ferendo, arma præbendo, adhortando eos ad pugnam, sarcinas militum custodiendo &c. sunt irregulares, si vel unicus occidatur, & ipsi proprijs manibus non pugnaverint *can. Si quis. 4. dist. 51. c. sicut dignum 6. §. final. b. r. & c. Quod in dubijs §. juncta glossa v. incitant. de pœnis.* Cùm omnes ista velut una causa moralis, ad occisionem occisi concurrant. Qui vero laici in bello justo pugnant, aut taliter pugnantibus cooperantur, si bellum merè defensivum sit, ad patriam suam, suam, suorumque vitam, & magni momenti bona, defendenda &c. non incurrunt irregularitatem, quamvis plures occidant, cùm ob necessariam defensionem hæc talia fiant, quæ si privatis personis licita est, etiam cum occisione injusti invasoris, modò moderamen inculpatæ tutelæ non excedatur, ut dictum, longè magis erit talis necessaria defensio licita contra injustum aggressorem, si publicâ auctoritate fiat. Dixi Laicis hinc non imminere periculum irregularitatis, de Clericis enim dubitatur, si propriâ manu occiderint alios, etiam justæ defensionis causâ, propter *c. Petrus 24. h. r.* ubi dicitur, ut si de interfectione cujusquam in illo conflictu, defendendæ patriæ causâ, suscepto, conscientia illum remordeat, ab altaris ministerio (ut irregularis) abstineat, cùm in hujusmodi

dubio, ut ait Pontifex, consultius abstinere, quàm temerè celebrare, quamvis enim in tali bello, alio ad pugnam hortari possint, tamen in propria persona pugnare non possunt, nisi plura jura *causa 23. q. 1. ult.* exceptio necessitate omnino inevitabili. Si tamen bellum sit justum quidem, sed tamen offensivum, sive aggressivum, irregulares sunt, ex defectu perfectæ iustitiae, qui proprijs manibus alios interficiunt, ut probatur ex *Can. si quis 4. juncta Gloss. v. militaverit. dist. 11.* qui sunt quasi Ministri iustitiæ, & quamvis dent operam rei licite, sine tamen proxima causa homicidiorum talium, qualis proxima causa non sunt adhortantes tantùm ad bellum tale, aut alio modo, sine occisione tamen aliorum cooperantes.

SECTIO V.

De Mutilatione, & dispensatione in prædictis deinde irregularitatibus.

§. I.

Quid sit mutilatio, & quæ irregularitas ex ea contrahatur?

Mutilatio propriè dicta, non est vulnere, aut sanguinis effusio, vel partis alicujus abscissio, sicut v. g. cartilaginis auricularum, &c. sed amputatio membri alicujus, ita tamen, ut membri nomine, in ordine ad hunc finem, intelligatur pars humani corporis, quæ propriam functionem, sive distinctum ab alijs membris officium

um habet, prout oculus v. g. est ad videndum, auris ad audiendum, manus ad palpandum &c. cuius mutilationis v. g. si quis causa sit physica, vel moralis, irregularis erit, siue iniusta causa sit, siue iusta ex auctoritate publica, ad vindictam criminum, instituta, prout de occisione dictum est, ex defectu scilicet perfectæ lenitatis, vel ex delicto mutilationis iniustæ, cum injure, quoad irregularitatem incurrendam, æquiparentur inter se homicidium & mutilatio membrorum. c. In archiepiscopatu 4. de reprobis, & Clement. uni. junct. Gloss. V. Mutilat. h. 2.

§. II.

An qui membrum debilitat, vel aridum, & inutile mutat, vel abscindit, vel seipsum mutat, fiat irregularis?

Qui membrum aliquod inutile tantum facit ad suas functiones, lædendo v. g. illud, aut aliter vulnerando, absque membri talis abscissione, irregularis non fit, cum aliud sit membrum debilitare, & aliud abscindere, huic est posita in jure irregularitas, non autem illi, prout probari etiam potest ex can. Sicut 47. caus. 1. q. 1. quod si tamen quis abscindat membrum tale sibi, hinc & nunc inutile & plane mortuum, ac carens animâ, non fit quidem talis irregularis, cum hæc abscissio propriè mutilatio non sit, quæ dicit abscissionem membri vivi; irregularis tamen erit, si tale membrum hinc & nunc quidem inutile, & aridum, vitam tamen humanam adhuc habeat, quia verè mutat corpus huma-

num membro aliquo: quoties tamen alium mutilando fit aliquis irregularis, toties etiam fit irregularis seipsum mutilando, imò ad incurrendam irregularitatem sufficit nonnunquam sibi ipsi partem corporis etiam occultam abscidisse, uti patet ex Lib. 1. Decret. Tit. 20.

§. III.

De dispensatione in irregularitate contracta & homicidio, & mutilatione.

Cum homicida injusto, & indirectè voluntario in irregularitate, quam propterea incurrit, nemo dispensare potest nisi Summus Pontifex, siue publicum illud sit, siue occultum, prout colligitur ex can. Miror. 4. dist. 50. junctâ Glossâ. V. Miror. & expressè statuitur in Trident. sess. 24. c. 6. de reform. & sess. 14. c. 7. de refor. nisi urgeat necessitas ad dispensandum cum occulto homicida. In irregularitate, quæ oritur ex mutilatione voluntaria & illicita, si occulta sit, probabiliter dispensare potest Episcopus, cum facultas dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, concessa sit à Concil. Trident. Episcopis, nisi proveniat ex homicidio occulto, cum ergo verba licentiam hanc concedentia universaliter loquantur, & homicidij nomine propriè non intelligatur mutilatio, consequenter restrictio Tridentini non videtur extendenda ad mutilationem, cum verba restringentia verba odiosa strictè sint intelligenda: prout etiam probabile est, quod Episcopus dispensare possit cum homicida occulto, qui non ex proposito & directè intende-

D d d d z

ret

ret homicidium, sed in rixa lubidò contingente, irà succensus, auctorem rixæ occidit, vel homicidium commisit casuale tantùm, cùm neque hoc homicidium sub rigida acceptione homicidij voluntarij veniat; & satis probabile sit, quod etiam post Tridentinum dispensare possit Episcopus in homicidio casuali mixto (saltem ad ordines minores, & beneficium simplex) sicuti poterat de jure antiquo, quamvis publicum illud & notorium sit.

In irregularitate verò, quæ provenit ex homicidio, defensionis causa factò quidem, cum excessu tamen moderaminis inculpatae tutelæ, eoque occulto, certior sententia docet, quòd possit dispensare Episcopus, cùm Concilium tantùm excipiat homicidium directè, & simpliciter voluntarium, quale non est hoc, quod illicitum tantùm est ob excessum inculpatae tutelæ. Contra verò valde probabile est, quòd in irregularitatibus ex defectu perfectæ lenitatis provenientibus, quamvis justè, & publicâ auctoritate, & cum exercitio virtutis fiant illa homicidia, dispensare non possit Episco-

pus, cùm in Concilio non detur facultas Episcopis dispensandi in quibus irregularitatibus, sed tantùm in illis que ex delicto proveniunt, quibus non est irregularitas, quæ provenit ex defectu perfectæ lenitatis, & incurrit sine ullo delicto: neque tamen arbitrarie sententiæ suæ etiam negandi probabilitas, ita ut facillè concedatur etiam illos in irregularitate ex defectu lenitatis orta dispensare posse, quod ex privilegio conceditur postulanti dispensandi in omni irregularitate, excepta bigamiâ, & homicidio voluntario, cum homicidij voluntarij nomine, in rigore loquendo, veniat innotum, & directè intentum, nisi privilegium tantum diceret, quòd dispensare quis possit in homicidio casuali, quo in casu in irregularitate ex defectu lenitatis dispensare non possit, cùm homicidium tale non possit dici casuale; & universarum quædam dispensationum non facillè debent privilegiari, circa fidem notorium, aut deductum ad forum contentiosum, cùm timeri possit, equalitè, offensa ordinariorum.

TITVLVS XIII

DE TORNEAMENTIS.

Prohibentur in hoc Titulo, detestabiles illæ feriæ, quæ vulgò torneamenta vocantur, in quibus ex condictione convenire solent plures, & ad ostentationem virium suarum & audaciæ, temerè congregari, cum magno sæpius tam

vitæ, quam animarum periculo, tam illis, qui taliter moriuntur, periculis, quidem & sacrum viaticum, si perierint superviventes, non negetur, in periculo tamen temerariæ, & periculoze ostentationis negetur illis sacra & Eccl.